

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Aluehallintovirasto toteaa, että oikaisuvaatimusohjeen sisällyttäminen laskuun parantaa asiakkaan oikeusturvaa. Nykyisen lain soveltamisessa on tältä osin esiintynyt tulkintaongelmia.

Aluehallintovirasto toteaa edelleen, että hallinnollisen työn lisääntyminen kunnissa oikaisuvaatimusten määrän kasvaessa ei saa johtaa esimerkiksi asiakaspalvelun heikentymiseen tai käsittelyaikojen pidentymiseen.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

Ehdotettujen tietojen lisäksi tulosidonnaisen asiakasmaksun laskusta tulisi ilmetä myös, mihin tietoihin ilmoitettu maksu perustuu. Laskuun tulisi siten sisällyttää jonkinlainen laskelma, jotta asiakas voi arvioida, onko lasku määrätty oikein.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Perustelujen kirjaus on ymmärrettävissä niin, että asiakkaan on itse otettava yhteyttä selvittääkseen syyn palvelun käyttämättä jättämiselle. Tarkoitus lienee kuitenkin tässä se, että myös asiakkaan edustaja voi antaa hoitaa asian?

Koska asiakasta ei tarvitse kuulla ennen kuin käyttämättä jätetystä palvelusta voidaan määrätä maksu, laskusta tulisi ilmetä, mihin mennessä asiakkaan on ilmoitettava mahdollinen syy palvelun käyttämättä jättämiselle.

5 § Maksuttomat terveyspalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Ei vastauksia

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Aluehallintovirasto toteaa, että maksukaton kertymisen seuranta tulisi siirtää palvelun järjestäjän vastuulle. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan voimassa oleva ja nyt ehdotettu sääntely eivät turvaa sitä, että myös heikoimmassa asemassa olevat asiakkaat voisivat tosiasiasa hyötyä maksukattosääntelystä. Maksukaton täyttymisen seuranta on hankalaa monille asiakasryhmille, esimerkiksi vanhuksille ja henkilöille, joiden kognitiivinen toimintakyky on alentunut. Asiakkaat ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, onko heillä kykyä seurata maksukaton täyttymistä tai saavatko he apua läheisiltään.

Aluehallintovirasto katsoo, että maksukaton seuranta voisi osaltaan helpottaa esimerkiksi se, että laskulle olisi merkittävä, kerryttääkö maksu maksukattoa tai se, että asiakkaille tulisi jakaa kirjallista tietoa siitä, mitkä palvelut kerryttävät maksukattoa.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

Ei vastauksia

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

Tehostetun palveluasumisen maksujen yhdenmukaistaminen on hyvä ja pitkään odotettu uudistus. Tehostetun asumispalvelun piirissä olevat asiakkaat ovat jo vuosia olleet keskenään eriarvoisessa asemassa, koska kunnat ovat määritelleet maksut eri tavoin ja asiakkaalle jäävän käyttövaran suuruus on vaihdellut. Osa kunnista ei ole käyttänyt mahdollisuutta alentaa palvelumaksua ja iäkkäätkin henkilöt ovat joutuneet turvautumaan toimeentulotukeen asiakasmaksuista selvitäkseen. Maksun määräämisen lähtökohtana tulee olla, ettei kenenkään tarvitse turvautua toimeentulotukeen kyetäkseen maksamaan hänelle vahvistetun asiakasmaksun. Tehostettuun palveluasumiseen ehdotettu käyttövara 165 euroa/kk on tähän nähden niukka.

Aluehallintovirasto toteaa, että ehdotetun sääntelyn perusteella ei ole täysin selvää, mitä palveluja ja tukipalveluja tehostetun palveluasumisen asiakkaan maksuun sisältyy. Pykälästä tai sen perusteluista ei ilmene esimerkiksi se, sisältyvätkö ateriat maksuun. Sääntelyä tai perusteluja tulisi tältä osin selkeyttää siten, että niistä kävisi ilmi 10 h §:n toisessa virkkeessä säädetty kielto periä erillistä maksua tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä (tuki)palveluista. Asumispalveluja koskevan sosiaalihuoltolain 21 §:n tai asiakasmaksulain säännösten tarkentaminen myös muilta osin voisi olla aiheellista. Myös perhehoidon maksun kattavuus jää epäselväksi.

Aluehallintovirasto ilmaisee huolensa siitä, että tehostetun palveluasumisen maksukäytäntöjen selkeämpi eriytyminen tavallisesta palveluasumisesta voi vauhdittaa kunnissa palveluasumisen suosimista, esimerkiksi jos kunnan maksutulot jäisivät tehostetussa palveluasumisessa pienemmiksi. Tällöin asiakas voi joutua kevyempään palveluun kuin hänen palveluntarpeensa edellyttäisi. Kunnissa ja kuntayhtymissä on jo käytössä ja otetaan jatkuvasti käyttöön erilaisia välimallisia palveluja, jotka eivät suoraan istu sosiaalihuoltolain määritelmiin, joihin taas asiakasmaksulaissa nojaututaan.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan pitkäaikaisten palvelujen maksujen uudistamisessa pidemmän aikavälin tavoitteena tulisi olla, että asiakasmaksu määräytyisi asiakkaan palveluntarpeen mukaan eikä sen perusteella, minkä palvelun piirissä asiakas on. Tulisi myös pyrkiä siihen, että asiakasmaksut laskutettaisiin asiakkaan todellisen käytön ja toteutuneiden palvelutuntien mukaan.

Aluehallintovirasto painottaa ohjaamisen tärkeyttä uusien säännösten toimeenpanossa. Asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi on tärkeää, että säännösten soveltamisesta annetaan riittävän yksilöidyt ohjeet. Seurantaan ja valvontaan tulisi niin ikään panostaa.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsvård, långvarig familjevård och för långvarig slutenvård

Pykälässä tai sen perusteluissa tulisi selventää, miten esimerkiksi takautuvasti maksetut etuudet voidaan ottaa huomioon.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsvård, långvarig familjevård och långvarig slutenvård

Ei vastauksia

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsvård och långvarig familjevård

Ei vastauksia

10 e § Jatkuva ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

Aluehallintovirasto pitää erittäin hyvänä ja tärkeänä, että palveluasumisen maksuista saadaan säännökset asiakasmaksulakiin. Tämä turvaa palveluasumisen asiakkaiden yhdenvertaisuutta, sillä maksukäytännöt vaihtelevat kunnittain. Myös kotona annettavien palvelujen maksuissa on ollut suurta variaatiota.

Aluehallintovirasto toteaa, että kunnissa ja kuntayhtymissä on jo käytössä ja otetaan jatkuvasti käyttöön erilaisia välimallisia palveluja, jotka eivät suoraan istu sosiaalihuoltolain määritelmiin, joihin taas asiakasmaksulaissa nojaututaan. Tehostetun palveluasumisen asiakkaita on myös alettu siirtää kevyempien palvelujen piiriin, vaikka heidän palvelutarpeensa ei olisi muuttunut kevyemmäksi.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan pitkäaikaisten palvelujen maksujen uudistamisessa pidemmän aikavälin tavoitteena tulisi olla, että asiakasmaksu määräytyisi asiakkaan palveluntarpeen mukaan eikä sen perusteella, minkä palvelun piirissä asiakas on. Tulisi myös pyrkiä siihen, että asiakasmaksut laskutettaisiin asiakkaan todellisen käytön ja toteutuneiden palvelutuntien mukaan.

Aluehallintovirasto toteaa, että lääkkeiden annosjakeluun kuluva aika määritellään kunnissa hyvin eri tavoin. Hyvin suureksi määritelty jakeluaika voi johtaa siihen, että asiakas joutuu sen vuoksi seuraavaan maksuluokkaan, vaikka samalla hänen palvelusuunnitelmaan merkityt tosiasialliset palvelutuntinsa voivat toteutua vajaina. Tästä syystä voisi olla perusteltua määritellä enimmäisaika, jonka annosjakeluun voi enintään käyttää.

Aluehallintovirasto painottaa ohjaamisen tärkeyttä uusien säännösten toimeenpanossa. Asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi on tärkeää, että säännösten soveltamisesta annetaan riittävän yksilöidyt ohjeet. Seurantaan ja valvontaan tulisi niin ikään panostaa.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Ei vastauksia

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Ei vastauksia

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

Aluehallintovirasto toteaa, että ateriamaksun kohtuullisuuden määrittely voi käytännössä osoittautua ongelmalliseksi. Säännösten valmistelussa tulisi ottaa huomioon myös ongelmat, jotka ovat nousseet esiin eduskunnan oikeusasiamiehen ja korkeimman hallinto-oikeuden viimeisimmissä ratkaisuissa.

10 i § *Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog*

Ei vastauksia

10 j § *Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift*

Aluehallintovirasto toteaa, että pykälää tai perusteluja tulisi tarkentaa niiden tilanteiden varalta, kun maksua korjataan takautuvasti. Lisäksi voisi olla aiheellista tarkentaa, onko asiakkaalla velvollisuus ilmoittaa muuttuneista tuloista tai olosuhteista. Pykälässä viitataan asiakkaan antamiin virheellisiin tietoihin, mutta onko säännöksen tarkoitus koskea myös ilmoittamatta jääneitä tietoja?

10 k § *Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften*

Ei vastauksia

11 § *Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift*

Aluehallintovirasto toteaa, että maksun alennusperusteista tulisi antaa tarkentavat säännökset tai valtakunnalliset sovellusohjeet. Kunnissa on tällä hetkellä hyvin erilaisia käytäntöjä siinä, milloin

toimeentulon katsotaan vaarantuneen. Lisäksi vaihtelua on esimerkiksi siinä, otetaanko asiakkaan tilillä olevat varat huomioon arvioitaessa maksun alentamisen tarvetta.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan asiakkaiden yhdenvertaisuuden parantamiseksi olisi vähintäänkin tarpeellista määritellä euromääräinen raja, jonka alittava likvidi varallisuus ei voisi olla esteenä asiakasmaksun alentamiselle. Arviointi ei saisi kuitenkaan olla liian mekaanista ja taloudellista selviytymistä painottavaa, vaan siinä tulisi ottaa huomioon asiakkaan yksilöllinen tilanne. Lisäksi maksun alennuksen hakeminen ja asian ratkaiseminen olisi tehtävä mahdollisimman helpoksi ja nopeaksi.

Asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuuden vahvistamiseksi tulisi tähdentää Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välisen yhteistyön tärkeyttä. Perustoimeentulotuen siirtyminen Kansaneläkelaitokselle on vaikeuttanut monien sellaisten asiakkaiden tilannetta, joilla on toimeentulotuen tarvetta ja vaikeuksia selviytyä asiakasmaksuista.

Aluehallintovirasto pitää hyvänä, että tiedonantovelvollisuudesta on säädetty.

13 § *Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland*

Ei vastauksia

14 § *Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen*

Ei vastauksia

14 a § *Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar*

Ei vastauksia

15 § *Muutoksenhaku / Ändringssökande*

Hallinto-oikeuden oikeudenkäyntimaksu on ongelmallinen oikeusturvan saatavuuden kannalta. Maksu saattaa tosiasiallisesti estää valitusoikeuden käyttämisen, jolloin asiakas ei voi taloudellisen tilanteensa vuoksi käyttää hänelle laissa taattua valitusoikeutta vaarantamatta omaa ja perheensä toimeentuloa. Oikeudenkäyntimaksu voitaisiin periä myös silloin, kun henkilö on valittanut kielteisestä maksun alentamista tai sen poistamista koskevasta päätöksestä.

Säännöksessä tai sen perusteluissa tulisi selventää, että myös 7 §:n mukaiseen perintäpäätökseen ja käyttövaran suuruutta koskevaan päätökseen voi hakea oikaisua.

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Ei vastauksia

Kokko Salla

Etelä-Suomen aluehallintovirasto - Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -
vastuualue / Sosiaalihuolto